

antičkog *civitas*a, preko manjeg *oppiduma* do utvrđenog srednjovjekovnog grada, autor upozorava na povijesni proces odvajanja grada od sela kao zasebnu cjelinu razvijenog srednjovjekovlja (str. 201—239).

Upozoravajući, naposljetku, da se stanovništvo dijelilo s obzirom na klasno-staleški položaj i ekonomske mogućnosti, autor prikazuje urbanu strukturu i raspored gradskih četvrti na osnovi socijalnog statusa njihovog stanovništva. Razmatrajući ukratko marginalne skupine stanovništva, autor, prikazujući svega dvije oprečne kategorije: prosjake i strance, donekle zaobilazi slojevitost isključenosti i marginalizacije iz životnog svakodnevlja srednjovjekovne gradske zajednice.

Ocjenjujući, naposljetku, historiografski domet i rezultate djela, potrebno je istaknuti da ono, s obzirom na tematsko-sadržajni krug istraživačkog interesa i upozoravanje na metodološke mogućnosti interdisciplinarnog pristupa, predstavlja nadalje vrijedan prilog poznavanju svakodnevlja u srednjem vijeku. Premda autor upotrebljava znatniju količinu izvorne građe pravnog, književnopovijesnog, kulturno-umjetničkog te arheološkog karaktera, koristeći se pritom rezultatima ostalih znanstvenih disciplina, djelo ostaje, kako je to i sam autor naglasio, sintetski pregled ključnih oblika svakodnevnog života pojedinca i zajednice u srednjem vijeku. Svjestan teškoće dosljedne primjene stroge vremenske razgraničenosti, autor povremeno napušta zadani okvir od VII. do XIII. st. i prikazuje povijesna zbivanja kasnoga srednjeg vijeka. Slično tome, model »tipičnog pojedinca u tipičnoj situaciji« nadopunjuje se osvrtno na atipične situacije i odstupanja od svakodnevlja društvene zajednice. Stoga, unatoč povremenoj nedovoljnosti raznovrsnih konkretnih izvornih primjera za potkrepljivanje i objašnjenje zadanih modela te mjestimičnoj zasićenosti autorovim shematskim podjelama i uopćavanjima, djelo »Život u srednjem vijeku« ostaje dragocjen uvod u problematiku u nas gotovo nedodirnutu historije svakodnevlja u srednjem vijeku.

Knjiga je popraćena slikovnim materijalom (36 crno-bijelih reprodukcija), opširnim bilješkama (str. 249—282) te izborom izvora i literature za svako poglavlje (str. 282—293).

Lovorka Čoralić

NOVI PRIJEVODI »VINODOLSKOG ZAKONA« NA STRANE JEZIKE (1988)

Jedan od najplodnijih pravnih historičara SR Hrvatske, odnosno SFR Jugoslavije, izvanredni član JAZU i redovni profesor Pravnog fakulteta u Rijeci prof. dr. Lujo Margetić u naše je dane veoma oživio interes za Vinodolski zakon, i to ne samo u našoj već i stranoj znanstvenoj, ali i široj javnosti. Već prije desetak godina započela je u samome mjestu povijesnog događaja, u Novom Vinodolskom vrlo intenzivna djelatnost kako bi se 1988. god. spremno dočekala 700. obljetnica Zakona. Zahvaljujući brojnim stručnim, znanstvenim i amaterskim entuzijastima, a osobito prof. Margetiću, obljetnica je (zajedno sa 600-godišnjicom Krčkoga i Senjskog statuta) u mnogočem nadmašila uobičajena očekivanja znatiželjnika koji su navikli na proslave i slične manifestacije. Tako je, pored ostalog, priređen i vrlo velik međunarodni znanstveni skup, pod rukovodstvom JAZU; osnovani su bili i lokalni odbori. Uoči samog jubileja prof. Margetić je priredio četvojezično izdanje Zakona — na hrvatskom, engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Izdanje je odmah raspačano. Zbog toga se godinu dana kasnije prišlo objavljivanju i ovoga petojezičnog izdanja. Sada je dodan francuski prijevod Zakona, koji je još 1896. god. učinio Jules Preux. Naravno, sva su ranija izdanja sada ponovno pomno pre-

gledana, tako da je nova knjiga prevodilački znatno uspješnija od prošle i potpunija.

U početku mjeseca svibnja 1989. godine, za trećomajskih svečanosti općine Rijeke, uz zanimljivu prigodnu svečanost, javnosti je na starodrevnoj trsatskoj Gradini predstavljena vrlo zanimljiva edicija, sa sadržajima iz srednjovjekovne povijesti većeg kopnenog područja, dijela Kvarnerskog primorja. Ovdje je riječ o novoj knjizi Lujo Margetića, pravnog historičara iz Rijeke, »Vinodolski zakon« (str. 149). Ovaj put je taj znameniti spomenik objavljen — čak — na pet jezika, i to na hrvatskome — »Vinodolski zakon (s uvodnim napomenama)«, str. 1—43, na engleskom — »The Vinodol law (with introductory notes)«, str. 45—69, na njemačkom — »Das Gesetz von Vinodol (mit einleitenden Bemerkungen)«, str. 70—97, na talijanskom — »La legge del Vinodol (con note introduttive)«, str. 99—122 te na francuskom jeziku — »La loi du Vinodol (avec des notes introductoires)«, str. 123—148. Stručni i znanstveni dio posla — transliteraciju s onodobnoga na današnji hrvatski jezik te prijepis sa glagoljice na latinicu učinio je sâm priređivač knjige dr. L. Margetić. Tekst je preveo na engleski jezik John Kraljić, na njemački Tomislav Kurpis, na talijanski Anelise Margetić, a na francuski jezik spomenik su preveli Tamara Pirjevec i Jules Preux. Izdavači su ove petojezične edicije skupštine općina Rijeke i Crikvenice, SZ za kulturu Rijeke, pravni fakulteti u Rijeci i Zagrebu. Turistički savez općine Crikvenica, Turističko društvo Novi Vinodolski te Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski. Knjiga sadrži i jednu fotografiju, riječ je o glavi svetice iz Ledenica, koja je rad domaćeg majstora iz 14. stoljeća; tri faksimila rukopisa Zakona (6r 8r, 8v) upotpunjuju ovo petojezično arheografsko izdanje.

Koliko se značenje pridalo tome izdanju u suvremenim društveno-političkim organizacijama Rijeke i Crikvenice, vidi se i iz »Uvodnih riječi predsjednika skupštine općina Rijeke i Crikvenice« (str. V—VI) mr. Željka Lužavca i Branka Blaževića. Velika je to pažnja što je kulturnopovijesnom i pravnom spomeniku pridaju najviši predstavnici današnjih dviju susjednih kvarnerskoprimorskih općina, u okviru kojih se nalazi i devet nekadašnjih vinodolskih općina, čiji su predstavnici 6. siječnja 1288. god. utanačili akt, danas poznat kao Vinodolski zakon. To su današnje riječke cjeline — mjesne zajednice Grobnik, Trsat, Bakar i Hreljin te crikveničke mjesne zajednice — Drivenik, Grižane, Bribir, Novi i Ledenice. Predsjednici skupština kažu ovako u povodu ovog zanimljiva izdanja: »Vinodolski zakon je jedan od najvrednijih bisera našeg kulturnog nasljeđa i ubraja se među nekoliko najznačajnijih pravnopovijesnih srednjovjekovnih dokumenata. Sam čin ustrojenja Vinodolskog zakona više nego rječito svjedoči o dostignutom stupnju razvoja vinodolskih župa toga vremena, ali i o bogatom nasljeđu bez kojega ne bi bilo moguće običajno pravo pretočiti u tako briljantan i jasan pravno-politički dokument s elementima koji ukazuju na, već u to vrijeme, visoko razvijen osjećaj za privatno vlasništvo, koje je u kasnijem društvenom razvoju postalo temeljem moderne organizacije društva i države. U doba evropskog mraka Vinodolski zakon blista snagom luči koja osvjetljava put u civilizaciju i pravno sankcionirano društvo. Na takvim temeljima nije bilo teško u kasnijim stoljećima nadograđivati pravnu misao i nositi se, kasnije, uz bok razvijenijih evropskih zemalja« (str. V). S tim se visokim ocjenama, naravno, mogu složiti svi oni koji su se više ili manje podrobno pozabavili tim pravnopovijesnim, kulturnim, povijesnim, književnim itd. spomenikom, čije proučavanje zadire u više znanosti, znanstvenih područja i disciplina te pridonosi znatno boljem poznavanju društva u vinodolskoj knežiji, odnosno vinodolskom području u XIII. stoljeću.

Prof. dr. Lujo Margetić dao je — kako je rečeno — na svih pet jezika »Uvodne napomene«, a pet poglavlja i više odjeljaka: Uvod, O ranijoj vinodolskoj prošlosti (antika, dolazak Slavena, »Frankopani«), Društveno uređenje, O Vinodolskom zakonu (Način donošenja Vinodolskog zakona, obvezno pravo, kazneno pravo,

dokazni postupak), zatim pregled izdanja Vinodolskog zakona i najvažniju literaturu. Gotovo enciklopedijski sažetim načinom autor je upozorio na bitne odrednice koje vrlo sadržajno ilustriraju predmet njegove pažnje; te odrednice svaki će naš čitalac, ali i zainteresirani stranac, odsad odmah uočiti i shvatiti o čemu se radi. Našim i stranim znanstvenicima pruža se, također, mogućnost da odsada lako i brzo proučavaju ovaj dokument, toliko značajan i za općepravnu i općekulturnu evropsku povijest.

Ne treba suviše raspravljati što je to Vinodolski zakon, on je — odavno je utvrđeno — jedinstven po nizu kompleksnih komponenata, a osobito po jednoj bitnoj činjenici: nastao je na narodnome, hrvatskom jeziku, i domaćem, glagoljskom pismu; i još nešto: vrlo rano u hrvatskoj povijesti. Dokument tadašnje gornje klase, »on se ne bavi općim pravnim načelima«, već »isključivo malim životnim brigama naših predaka, u prvome redu kmetova-pučana« — s pravom naglašava dr. Lujo Margetić, opredjeljujući se, razumljivo, za tezu drugačiju od onih što ih zastupaju mnogi drugi istraživači, a koju dokazuje i ovdje i u svojim drugim brojnim radovima. O tome L. Margetić ovako kaže: »Sastavljači Vinodolskog zakona trudili su se da kmeta-pučanina osiguraju od prevelikog i prejakog utjecaja feudalčeve vlasti, osobito sudske« (str. 1); dakle, radilo se — po mnijenju L. Margetića o utjecaju Krčkih knezova, kasnijih Frankopana. Naime, u ime Krčkih knezova (tada su bili živi i aktivni knezovi Fridrik, Ivan, Dujan, Bartol, Vid i Leonard), sastanku u Novom Vinodolskom prisustvovao je knez Leonard, kao predstavnik obitelji čija se moć i državnina širila na državnom teritoriju Mletačke Republike i Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva.

Grupa istaknutih i manje poznatih istraživača fenomena Vinodolskog zakona razvija svoje teorije već preko stotinu godina — od Antuna Mažuranića 1843. do Luje Margetića 1989. godine. Svi su ti istraživači (naši i strani) složni u tome da djelo nastalo u Vinodolu ima izuzetnu vrijednost. Stoga i ne čudi činjenica da je interes za njegove sadržaje odavno prešao granice naše zemlje. Zbog toga i najnoviji rad Luje Margetića značajno pridonosi proučavanju i razumijevanju toga kapitalnog dokumenta, ali i ne samo to, Margetić je još jednom pokazao da mu u nas gotovo i nema premca na tome i srodnim poljima znanstvenoga rada u pravnoj-povijesnoj oblasti hrvatskoga srednjeg vijeka.

Petar Strčić

ANALIZA RUBRIKE »OCJENE I PRIKAZI« U DOSADAŠNJIH BROJEVIMA HISTORIJSKOG ZBORNIKA (u povodu četrdesete obljetnice časopisa)

Neven Budak

Kroz četiri desetljeća dugu povijest *Historijskog zbornika*, rubrika »Ocjene i prikazi« imala je u mnogočemu istaknuto mjesto. Na njenim su stranicama brojni suradnici svojim priložima unapređivali »kolektivno znanje« historiografije u zemlji, ali i u inozemstvu. Redakcijski su se odbori mijenjali, tako i glavni urednik, no pažnja koja se posvećivala što temeljitijem obavještanju o historiografskim rezultatima naših i inozemnih povjesničara ostala je nepromijenjena. S izuzetkom broja 29—30 (1976—1977), posvećenog glavnom uredniku i pokretaču *Zbornika* Jaroslavu Šidaku, nijedan se svezak nije pojavio bez te rubrike.

S druge strane, često slušamo i čitamo primjedbe upućene znanstvenoj kritici o tome kako je ona zapravo nekritična, sklona pisanju samo pozitivnih recenzija.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 50 d

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH